

VODIČ — ZA — NASTAVNIČKO UDRUŽIVANJE

VAŽNOST I NAČINI UDRUŽIVANJA NASTAVNIKA

Urednice

Jasminka Čekić Marković, Centar za obrazovne politike
Mirjana Ilić, Savez učitelja Republike Srbije
Tatjana Stojić, Fondacija za otvoreno društvo

Autorke

Gordana Josimov
Gordana Miljević
Zdenka Rajković
Jelena Vranješević

Savez učitelja Republike Srbije
Centar za obrazovne politike
Fondacija za otvoreno društvo

www.fosserbia.org

www.surs.org.rs

www.cep.edu.rs

VODIČ ZA NASTAVNIČKO UDRUŽIVANJE

VODIČ — ZA — NASTAVNIČKO UDRUŽIVANJE

VAŽNOST I NAČINI UDRUŽIVANJA NASTAVNIKA

Urednice

Jasminka Čekić Marković, Centar za obrazovne politike

Mirjana Ilić, Savez učitelja Republike Srbije

Tatjana Stojić, Fondacija za otvoreno društvo

Autorke

Gordana Josimov

Gordana Miljević

Zdenka Rajković

Jelena Vranješević

Savez učitelja Republike Srbije

Centar za obrazovne politike

Fondacija za otvoreno društvo

Beograd, 2013.

Izdavač

Savez učitelja Republike Srbije
Dečanska 6/III, Beograd
surs@surs.org.rs
www.surs.org.rs

Za izdavača

Petar Anokić

Urednice

Jasminka Čekić Marković, Centar za obrazovne politike
Mirjana Ilić, Savez učitelja Republike Srbije
Tatjana Stojić, Fondacija za otvoreno društvo

Autorke

Gordana Josimov
Gordana Miljević
Zdenka Rajković
Jelena Vranješević

Saradnici i saradnice

Petar Anokić
Saša Glamočak
Milica Grahovac
Biljana Lajović
Marija Maksimović
Nataša Nikolić Gajić
Ljiljana Novković
Biljana Stojanović

Prevod na engleski jezik

Snežana Borisavljević

Lektura i korektura

Nataša Šuljagić

Dizajn i prelom

Marko Marinković

Tiraž

500 primeraka

Štampa

Štamparija Grafostil, Kragujevac

ISBN 978-86-82469-08-7

Projekat je inicirala i finansirala
Fondacija za otvoreno društvo, Srbija

SADRŽAJ

Summary	4
Uvod	6
1. O Vodiču	8
1.1. Šta u Vodiču možete naći?	9
2. Nastavnička profesija i kvalitet obrazovanja: kompetentni profesionalci u kompetentnom sistemu	10
2.1. Šta kaže istraživanje?	14
2.2. A šta nastavnici žele?	15
3. Zašto nastavničko udruživanje?	16
4. Ciljevi nastavničkog udruživanja.	19
4.1. Šta i kako se ostvaruje kroz nastavnička udruženja?	20
4.2. Predlog plana i programa rada nastavničkog udruženja	24
5. Praktični saveti – uputstva za osnivanje i registraciju udruženja nastavnika	26
6. Primeri nastavničkog udruživanja	30
6.1. Nastavnička udruženja u Republici Srbiji	30
6.2. Nastavnička udruženja u inostranstvu i udruženja međunarodnog karaktera	32
Prilozi	39
Prilog 1 – Etički kodeks udruženja građana	39
Prilog 2 – Model osnivačkog akta	42
Prilog 3 – Model zapisnika sa osnivačke skupštine	43
Prilog 4 – Model akta o izboru zastupnika	46
Prilog 5 – Korisni kontakti	47
Izvori informacija	49
Beleške	51

SUMMARY

GUIDE TO FORMING TEACHERS' ALLIANCE

Taking into account the findings of several studies which have shown that teachers represent the most important factor that influences the outcomes of education, the Center for Education Policy (CEP), The Association of Teachers of the Republic of Serbia (ATRS), Education Plus and the Pedagogic Society of Serbia, have started a project *Teachers' Conversations About Teachers (TCAT)*, a multi-year project (2011-2013) that was initiated and supported by the Open Society Foundation – Serbia. The aim of this project is to support the process of teachers' self-organizing which should lead to a more adequate representation of teachers in decision making and active implementation of new education policies. A part of the project dealt with examining teachers' attitudes in relation to their key competencies for implementing change and improving the education system, schools' autonomy, teachers' cooperation with parents and the local community, cooperation of teachers within school and the application of the standards of student achievement. The results were published in *Teachers in Serbia- Attitudes About the Profession and the Education Reforms*. Teachers emphasized that they are not sufficiently informed about the basic principles on which the process of education reform are based. Also, they think that the activities of the existing alliances of teachers do not contribute to better communication, given the fact that these alliances are usually associations of teachers of specific subjects and that they deal with expert topics and issues relating to the subject, rather than the complex aspects of the teaching profession and multiple activities in education as a unique system. This approach to organizing and functioning of teachers' alliance does not create a favorable climate for professionalization of teachers and for their taking responsibility for change and for student learning outcomes. Therefore, an important goal of this project is achieving an active and competent role of teachers in the education system that surpasses the narrow focus on the subject or a single discipline. Letting teachers know about the possibilities of self-organization in their municipality/city as well as about the opportunities for strengthening teachers' associations, is another important goal of the project. A tool that can be used for achieving these goals is *The Guide to Forming Teachers' Alliance* which is in front of you.

This *Guide* was created with the aim of encouraging teachers to reflect on the importance of teachers' alliances and to motivate them to take specific steps in order to form an alliance. It explains why it's important to be a member of a teachers' alliance, describes the mechanisms for forming a teacher organization and draws attention to the benefits for teachers, parents, students, the community, the school and the education system as a whole. The *Guide* provides an overview of the wider context of the legislation and the actual situation in the Serbian education system, as well as guidance and practical advice that can contribute to motivating teachers to form an alliance and support them during the formal registration of a teachers' alliance. It is designed to support teachers' ideas and needs and it leaves room for creativity and originality of any group of teachers who have recognized the need to form an alliance.

The *Guide* is primarily designed for teachers of primary and secondary schools, as well as all other direct and indirect participants in education who can, from their different perspectives, contribute to the advancement of the teaching profession and education in Serbia in general. Apart from individuals, this *Guide* is intended for members of existing professional societies in order to allow for forming associations at the municipal level. It points to the importance of being in the company of like-minded professionals where it is possible to share doubts and get answers to many questions related to the teaching profession and individual professional development .

The *Guide* consists of six chapters. After the opening remarks and explanations regarding the structure of this *Guide*, there is an overview of the process of reform in education and teachers' role in it, which highlights their role in enhancing the quality of education. Next, the *Guide* focuses on the importance of forming and running of an alliance, on objectives and potential benefits of having a teachers' alliance and it offers a proposal for a program for the work of a teachers' alliance. Readers can get some practical tips and answers to some important questions: Who can form a teachers' alliance? What documents are necessary for forming a teachers' alliance? How to write a Memorandum of Association and Article of Association? Then, there is a list of some of the teachers' alliances in the country and abroad, with their aims and objectives and the domain of their activities, in order to show examples of good practice and provide additional motivation for teachers in Serbia who are planning to form a teachers' alliance. At the end of the *Guide*, there is a list of useful contacts (phone numbers and websites), as well as the ethical codex of a civic association.

UVOD

Veliki broj studija¹ u kojima su se istraživali faktori koji utiču na školska i druga postignuća učenika² u raznim obrazovnim sistemima pokazao je da su nastavnici najznačajniji faktor u školi koji utiče na ishode obrazovanja. Promene u savremenom društvu zahtevaju od nastavnika da bude kompetentan za posao koji obavlja, a – u skladu sa definisanim ciljevima i ishodima obrazovanja i vaspitanja učenika – akcenat se stavlja na opšte kompetencije i na razvoj specifičnih znanja neophodnih za život u savremenom društvu. Nastavnik, koji je stručnjak za predmet koji predaje, sve više postaje partner u učenju, kreator i organizator nastave, učesnik u kreiranju promena u obrazovanju. Stoga ne čudi što su novija literatura i studije o nastavnicima, na regionalnom i na međunarodnom nivou, u najvećoj meri usmerene na identifikovanje najadekvatnijih oblika pripreme, podrške i usavršavanja nastavnika u kontekstu kompleksnih promena uloga nastavnika u modernom društvenom i obrazovnom okruženju.

Uzimajući u obzir nalaze pomenutih studija i koristeći ih kao osnovu za osmišljavanje projekta, Centar za obrazovne politike (COP), Savez učitelja Republike Srbije (SURS), Obrazovanje plus i Pedagoško društvo Srbije, uz inicijativu i podršku Fondacije za otvoreno društvo (FOD), realizuju višegodišnji projekat (2011–2013. godine) „Razgovori nastavnika o nastavnicima (RANON)”. Cilj projekta je da se podrži nastavničko samoorganizovanje, kako bi nastavnici u donošenju i sprovođenju novih obrazovnih politika imali aktivniju ulogu. Projekat je osmišljen tako da se, u prvoj fazi, kroz istraživanje sprovedeno putem grupnih intervjuja, ispitaju karakteristike, percepcije i stavovi nastavnika koji bi mogli poslužiti za osmišljavanje najoptimalnijih politika podrške nastavničkoj profesiji u Srbiji, u skladu sa savremenom vizijom nastavnika kao kompetentnih i autonomnih profesionalaca.

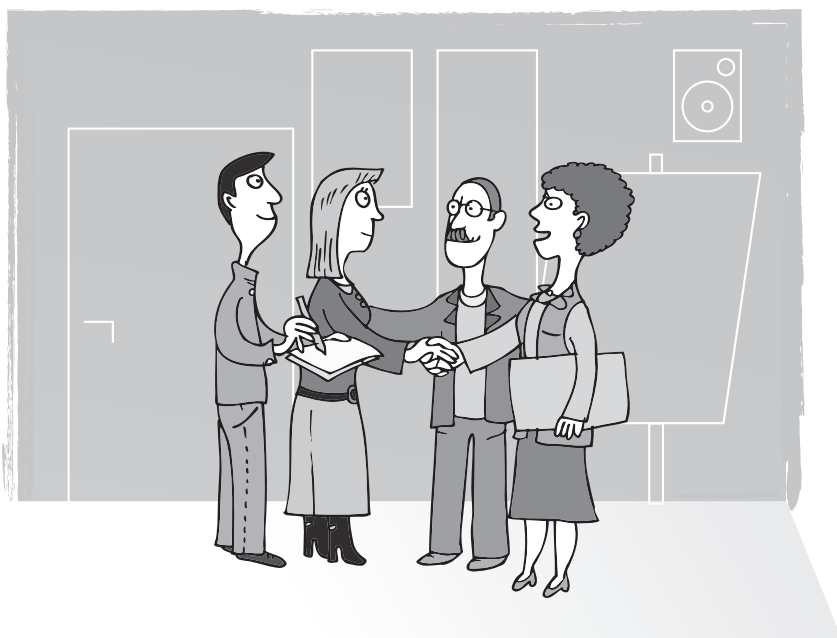
Na osnovu istraživanja nastavničkih stavova sprovedenih u okviru spomenutog projekta, objavljena je publikacija *Nastavnici u Srbiji: Stavovi o profesiji i o reformama u obrazovanju*³. Tu su objedinjeni rezultati koji su se ticali ključnih kompetencija nastavnika za sprovođenje promena i unapređenje sistema obrazovanja, autonomije škola i saradnje sa roditeljima i lokalnom zajednicom, saradnje nastavnika unutar kolektiva i primene standarda postignuća učenika.

1 Npr. Hattie (2003); Pantić (2008); ETF (2010); Zgaga (2006).

2 Termini izraženi u *Vodiču* u gramatičkom muškom rodu podrazumevaju prirodni muški i ženski rod lica na koja se odnose.

3 *Nastavnici u Srbiji: Stavovi o profesiji i o reformama u obrazovanju*, Nataša Pantić i Jasminka Čekić Marković (urednice), COP, 2012.

Rezultati istraživanja pokazali su da nastavnici kao poseban problem navode da su nedovoljno informisani o reformskim procesima i osnovnim principima na kojima se ti procesi baziraju, a da dobroj komunikaciji ne doprinose ni nastavnička udruženja, koja su najčešće skupovi nastavnika pojedinih predmeta okrenutih uže stručnim i predmetnim temama i pitanjima, a ne delovanju u obrazovanju kao jedinstvenom sistemu (videti više u poglavlju 3.1.). Ovakav pristup organizovanja i delovanja nastavničkih udruženja ne stvara povoljnu klimu za profesionalizaciju nastavnika, preuzimanje odgovornosti za promene i ishode učenja đaka. Zato se kao jedan od ciljeva druge faze projekta nametnulo podizanje svesti o nastavničkoj profesiji van uskodisciplinarne, tj. predmetne pripadnosti, i upoznavanje nastavnika sa mogućnostima samoorganizovanja na nivou opštine/grada, kao i sa mogućnostima osnaživanja nastavničkih udruženja. Kao jedan od „instrumenata“ koji će pomoći u tom procesu nastao je i *Vodič za nastavničko udruživanje* koji je pred vama.

*Profesionalni razvoj kroz udruživanja nastavnika!
Čekanjem se ništa ne postiže, u to smo se uverili čekajući!*

1. O VODIČU

Vodič je nastao sa ciljem da podstakne nastavnike na razmišljanje o značaju udruživanja, kako bi preduzeli konkretne korake i formirali svoje udruženje.

Ukazuje na to zašto je važno biti član nastavničkog udruženja, pojašnjava mehanizme formiranja nastavničkog udruženja i skreće pažnju na dobit za nastavnika kao pojedinca, ali i za sve one koji ga okružuju – kolege, roditelje, učenike, lokalnu zajednicu, školu, obrazovni sistem u celini – kada su nastavnici i formalno udruženi.

Vodič pomaže da se sagleda širi kontekst zakonske regulative i realnog stanja u obrazovnom sistemu u Srbiji, daje smernice i praktična uputstva koja mogu doprineti motivaciji i podršci tokom formalnog registrovanja nastavničkog udruženja.

Osmišljen je kao podrška idejama i potrebama nastavnika i ostavlja prostor za kreativnost i originalnost nastavnika koji žele da se udruže.

Vodič je prvenstveno namenjen nastavnicima osnovnih i srednjih škola, ali i svim drugim direktnim i indirektnim učesnicima u obrazovanju koji mogu i žele da doprinesu osnivanju nastavničkog udruženja, a time i unapređenju nastavničke profesije. Osim pojedincima, *Vodič* je namenjen i postojećim stručnim društvima u cilju povezivanja i udruživanja na opštinskom nivou.

Vodič podstiče na razmišljanje o tome koji se sve profesionalni izazovi lakše mogu prevazići osnivanjem nastavničkog udruženja, kako uticati na obrazovne politike i donošenje strateških odluka i kako znanjem i iskustvom doprineti napretku obrazovnog sistema.

Vodič ukazuje i na to da biti u društvu kolega sa kojima se mogu podeliti dileme i dobiti odgovori na mnoga pitanja vezana za profesiju, znači da se izgrađuje i ojačava pojedinac u cilju poboljšanja obrazovne prakse.

1.1. Šta u Vodiču možete naći?

Vodič se sastoji od šest poglavlja. Nakon uvodnih napomena i obrazloženja vezanih za strukturu *Vodiča*, sledi osvrt na reformske procese u obrazovanju i ulogu nastavnika u njima, a posebno se ističe njihova uloga u povećanju kvaliteta obrazovanja. U okviru tog poglavlja navode se i rezultati istraživanja nastavničkih stavova, koji su, između ostalog, pomogli da se identifikuju aspekti nastavnčkog rada koji bi bili znatno olakšani ukoliko bi nastavnici delovali udruženo, kao i potrebe koje bi efikasnije bile zadovoljene.

U nastavku *Vodiča* obrazlaže se zašto je važno osnovati udruženje i delovati u okviru udruženja, koji su ciljevi, svrha i potencijalne dobiti od udruživanja nastavnika. To poglavlje završava se predlogom programa rada nastavničkog udruženja i osnovnih koraka u osnivanju udruženja. U sledećem poglavlju čitaoci mogu dobiti praktične savete i odgovore na neka važna pitanja: ko mogu biti osnivači, koja dokumenata su neophodna za osnivanje, šta sve treba da sadrži osnivački akt i statut udruženja. Opisan je i proces upisa udruženja u Registar.

Potom je istaknut i pregled rada nekih od nastavničkih udruženja u našoj zemlji i u inostranstvu, sa ciljevima i domenima njihovog delovanja, kako bi se prikazala dobra praksa i pružio uvid u mogućnosti ovakvog udruživanja.

Na kraju *Vodiča* nalaze se korisni kontakti (telefoni i internet stranice), kao i etički kodeks udruženja građana, što nastavničko udruženje i predstavlja.

2. NASTAVNIČKA PROFESIJA I KVALITET OBRAZOVANJA: KOMPETENTNI PROFESIONALCI U KOMPETENTNOM SISTEMU

Reforme obrazovanja u Srbiji koje se sprovode od 2000. godine unele su važne promene u nacionalno zakonodavstvo, a donet je i niz mera na nivou obrazovnih politika, i to na osnovu identifikovanja strateških prioriteta. U skladu sa evropskim tendencijama, ali i potrebom za promenama u zemlji, obrazovna reforma u Srbiji ide u pravcu kreiranja obrazovnog sistema koji ima sledeće karakteristike: u stanju je da uključi sve važne aktere u obrazovnom procesu i da odgovori na njihove stvarne potrebe; decentralizovan je, efikasan i transparentan; angažuje edukovane, kreativne i motivisane profesionalce; nudi kvalitetan nastavni plan i program; promoviše kulturu evaluacije/samoevaluacije i kontinuiranog razvoja škole; neguje pravednost, toleranciju i konstruktivnu komunikaciju; u stanju je da zadovolji sve obrazovne potrebe, uključujući i obrazovne potrebe manjinskih i marginalizovanih grupa i perspektivu stalnog učenja tokom života.⁴ U tom smislu, novi *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* (ZOSOV)⁵ postavlja temelj za budući razvoj obrazovnog sistema i daje pravce moguće primene osnovnih principa na kojima se zasniva sistem obrazovanja i vaspitanja. Osnivanjem i funkcionisanjem Nacionalnog prosvetnog saveta ostvarena je značajna podrška kontinuiranom razvoju, kvalitetnoj brizi i praćenju sveukupnog napretka obrazovnog sistema. Takođe je važna i uloga Saveta za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih, posebno u delu povezivanja sa Nacionalnim okvirom kvalifikacija (NOK) i novim nastavnim planovima i programima.⁶ Obezbeđivanje i održavanje kvaliteta dobilo je centralno mesto, a da bi se to postiglo potrebno je: primenjivanje znanja i dostignuća savremene nauke koja su prilagođena uzrastu, kao i ličnim obrazovnim potrebama dece i učenika; uvažavanje svakog deteta i roditelja; primenjivanje savremenih načina podučavanja i ocenjivanja u podsticajnom okruženju u kome svako dete (bez obzira na poreklo, socijalni status i sposobnosti) ima osećaj pripadanja i u kome sa decom rade sposobni i obrazovani nastavnici/vaspitači koji se stalno stručno usavršavaju i teže da svako dete ostvari svoje pune potencijale, razvije kompetencije za doživotno učenje i život u savremenom društvu (ZOSOV, 2009).

4 Ministry of Education and Sports; Department for Strategic Education Development. *Quality Education for All: Challenges to the education reform in Serbia*, Belgrade, 2004.

5 *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*, Službeni glasnik RS, 72, 2009.

6 *Razvoj ljudskih resursa u Srbiji, pregled*, Vaclav Klenhla, ETF, 2010.

Danas se više ne dovodi u pitanje značaj kvaliteta nastavnika i njihov uticaj na kvalitet obrazovnog procesa i ishoda obrazovanja. Brojna istraživanja pokazala su da su nastavnici ključni faktor od kojeg zavisi kvalitet obrazovno-vaspitnog procesa, kao i uspeh i motivacija učenika⁷. Nastavnici imaju ulogu koja u najvećoj meri određuje konačni ishod obrazovnog procesa, ali su i suočeni sa ogromnim zahtevima i očekivanjima, potrebom za neprestanim profesionalnim usavršavanjem, sticanjem i osnaživanjem kompetencija, kako bi ispunili složene zahteve profesije kojom se bave. Od nastavnika za 21. vek očekuje se da:

- imaju *stručno znanje* u naučnoj oblasti koju predaju, ali i *pedagoško-psihološka i metodička znanja* koja će im pomoći da na najbolji način podstiču razvoj učenika;
- preuzimaju *ličnu i profesionalnu odgovornost* za proces učenja i poučavanja, imaju stavove i vrednosni sistem u čijem se centru nalazi briga o najboljem interesu dece i njihovoj dobrobiti;
- preuzimaju *odgovornost za sopstveni profesionalni razvoj* i usavršavanje;
- doprinose *kreiranju i razmeni znanja* o uspešnom učenju i poučavanju;
- vide *profesionalno učenje* i razvoj kao *sastavni deo obrazovnih promena*;
- učestvuju u *kreiranju obrazovnih promena*, zasnovanih na istraživanjima u obrazovanju;
- budu *pokretači promena i lideri* u razvoju i unapređivanju škole i obrazovnog sistema u celini.

Nacionalni prosvetni savet je u aprilu 2011. godine utvrdio *Standarde kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja*, gde su nastavnici prepoznati kao ključne osobe u procesu razvoja deteta. Standardi se odnose na četiri kompetencije: a) Nastavnu oblast, predmet i metodiku nastave, b) Poučavanje i učenje, c) Podršku razvoju ličnosti učenika, i d) Komunikaciju i saradnju sa učenicima, roditeljima i kolegama. Nastavničke kompetencije predstavljaju skup potrebnih znanja, veština i vrednosnih stavova nastavnika. Svaka kompetencija se prati kroz pet domena: znanje, planiranje, realizaciju, vrednovanje i evaluaciju i stručno usavršavanje. Ovi standardi kompetencija treba da posluže nastavnicima da promišljaju svoju praksu, prate svoj razvoj i planiraju ga.

Standardi predstavljaju ideju da je školovanje mnogo više od usvajanja konkretnih znanja!

⁷ Teachers Matter, 2005, Izveštaj OECD-a

Standardi naglašavaju znanje i stručnost, veštine učenja i poučavanja, komunikacije sa svim važnim akterima u obrazovnom procesu, saradnju sa kolegama, sistem vrednosti koji uključuje brigu o detetu i potrebu za neprestanim stručnim usavršavanjem i razvojem. U osnovi se nalazi ideja nastavnika kao lidera, kompetentnog za iniciranje i sprovođenje promena i za unapređivanje sistema obrazovanja.

Ideja nastavnika kao lidera znači proširivanje tradicionalne uloge nastavnika u obrazovnom procesu i u tesnoj je vezi sa kvalitetom obrazovanja⁸ (Frost & Roberts, 2009). Ona podrazumeva aktivnu ulogu nastavnika u procesu sticanja znanja (nastavnici nisu pasivni primaoci različitih znanja). Ideja nastavnika kao lidera podrazumeva i promenu obrazovnih institucija. One treba da podrže realizaciju te ideje, tako što će predstavljati zajednice koje uče i kreiraju promene, a u zajednici koja uči, nastavnici imaju doživljaj moći i autonomije, kao i osećaj pripadnosti školi i procesu učenja u školi. Ovo znači da nastavnici nisu samo grupa koja uči, već i grupa koja rukovodi procesom učenja (Mitchell and Sackney, 2000: 93).

Biti lider ne znači donositi odluke u ime drugih (kako je to uobičajeno shvaćeno u našem kontekstu), biti lider znači:

- a. promišljati postojeće;
- b. isprobavati moguće;
- c. kreirati novo;
- d. deliti sa drugima i sarađivati;
- e. doprinositi afirmaciji profesionalnih znanja u svojoj školi, u lokalnoj sredini i u široj zajednici.

Vrednosti na kojima se ideja nastavnika kao lidera zasniva jesu (Frost, 2008):

Zajedničko liderstvo

Ne postoje delegirani/izabrani lideri koji imaju formalnu ili neformalnu moć: svi nastavnici su lideri, gledano iz perspektive svojih profesionalnih uloga. Zajedničko liderstvo podrazumeva saradnju svih učesnika u obrazovnom procesu.

⁸ Više informacija o projektu ITL možete naći na sajtu teacherleadership.org.uk.

Nastavnici kao istraživači promene

Brojni autori koji se bave osnaživanjem nastavnika kao realizatora nastavnog procesa, smatraju da je veoma važno da nastavnici budu uključeni u proces promišljanja i istraživanja svoje prakse da bi mogli da je menjaju i usavršavaju (Bishop, 2010). Ideja nastavnika kao lidera podrazumeva istraživački rad (ne u strogom akademskom smislu), koji ima za cilj utvrđivanje mogućih pravaca promene i unapređenja sopstvene prakse. U tom smislu je istraživanje samo način da se do promene dođe, nije cilj po sebi. Nastavnici kao istraživači promene aktivno unapređuju svoju praksu, aktivno sarađuju sa kolegama da bi promena bila održiva, prikupljaju, koriste i razmenjuju rezultate istraživanja i doprinose stvaranju i prenošenju novih profesionalnih znanja.

Nastavnik kao lider unosi promene u:

- sopstveni proces učenja;
- proces učenja svojih kolega;
- proces učenja učenika;
- proces učenja obrazovne institucije;
- korpus profesionalnih znanja, kako na nivou škole, tako i na globalnom nivou.

Nastavnici su aktivni u procesu stvaranja novih znanja: znanje se ne prenosi (transmisivni model), već se stvara u procesu razmene (Frost & Durrant, 2003).

Vidljivost nastavnika

Vidljivost je ključna dimenzija u razvoju zajednica koje uče. Za razliku od centralizovanog sistema, u kojem su nastavnici vidljivi samo kao prenosioци već gotovih znanja, ideja nastavnika kao lidera podrazumeva nastavnike kao kreatore sopstvene prakse. Razmenom novih znanja i iskustava sa drugim akterima u obrazovnom procesu, nastavnici postaju vidljivi, što dovodi do toga da njihova perspektiva bude uključena u proces obrazovanja.

Ideja nastavnika kao lidera nameće pitanja koja se odnose na jaz između obrazovne politike i njene primene u praksi – Da li su nastavnici u Srbiji aktivni učesnici u kreiranju obrazovnih politika ili samo njihovi izvršitelji? Da li imaju vodeću ulogu u kreiranju i sprovođenju promena? Da li sebe vide kao izvršiоce programa koje su kreirali drugi stručnjaci u oblasti obrazovanja ili kao autonomne profesionalce, kreatore sopstvene prakse?

2.1. Šta kaže istraživanje?

Istraživanja ukazuju na to da je u našoj zemlji (kao i u zemljama u regionu) obrazovni sistem još uvek tako koncipiran da je uloga nastavnika najčešće svedena na ulogu realizatora predmetnih programa koje su kreirali drugi stručnjaci u obrazovanju. Većina nastavnika nema mogućnost da na bilo koji način učestvuje u razvoju programa koje treba da realizuju. Efekti ovakve centralizacije su dvostruki: s jedne strane, nastavnici su svedeni na izvođače i prenosiocce znanja, bez ikakve mogućnosti da učestvuju u kreiranju programa, a s druge strane, nemaju kompetencije koje su potrebne da bi mogli da preuzmu aktivniju ulogu u procesu obrazovanja. Čak i kada imaju izvesnu autonomiju, tj. mogućnost da prave izmene u programu i da ga prilagođavaju, da biraju udžbenike, evaluiraju nastavni proces, da sarađuju sa drugim akterima u obrazovnom procesu (posebno sa roditeljima), nastavnici tu autonomiju ne koriste (Pantić i saradnici, 2010).

Rezultati istraživanja sprovednog u okviru projekta RANON pokazuju da, kada je reč o kompetencijama koje procenjuju kao ključne za svoju ulogu, nastavnici u najvećem broju pominju kompetencije isključivo u okviru nastave i podučavanja: nastavnik treba da je stručan, da poznaje predmet koji predaje, da ima dobre komunikacijske veštine. Druge kompetencije, koje se odnose na razumevanje sistema obrazovanja i na spremnost da se aktivno uključe u razvoj sistema obrazovanja, nastavnici uglavnom ne percipiraju kao deo svoje uloge.

Nastavnici smatraju da u okviru sistema oni nisu donosioci odluka. Neki od učenika istraživanja čak koriste termin „nemoćan“, povezujući ga sa učešćem nastavnika u obrazovnom sistemu.

Slična situacija je i sa standardima postignuća učenika koji se često doživljavaju kao još jedna obaveza koju su nastavnicima nametnuli kreatori obrazovne politike, a ne kao pomoć i podrška u procesu unapređenja prakse i profesionalnog razvoja. Ovakva percepcija je donekle uslovljena nedovoljnim i neadekvatnim informisanjem nastavnika.

Istraživanje RANON ukazuje i na to da nastavnici uglavnom smatraju da informisanje o zakonskim regulativama, strateškim dokumentima, inicijativama i novinama na nivou obrazovnog sistema nije blagovremeno i adekvatno. Informacije o promenama zakonskih regulativa većinom im se „isporuče“ u skraćenoj verziji – na nastavničkim većima, pedagoškim kolegijumima ili aktivima. Obaveštenja o radnim verzijama zakonskih regulativa i javnim raspravama (u koje mogu biti uključeni) često ne stižu blagovremeno do nastavnika, a nema ni povratnih informacija o predlozima koje su dali čak i pre više godina.

2.2. A šta nastavnici žele?

Spomenuto istraživanje je pružilo uvid ne samo u način na koji nastavnici percipiraju svoju ulogu, mogućnosti i ograničenja, već i u to šta bi voleli da se menja. Većina nastavnika izjavljuje da žele da budu u većoj meri uključeni u proces donošenja odluka kako na školskom, tako i na lokalnom i centralnom nivou. Proces decentralizacije vide kao mogućnost da budu autonomni i to ne samo na nivou rada u učionici. Nastavnici bi želeli da budu uključeni u proces donošenja odluka i kreiranje reformi u obrazovanju, da budu vidljivi (a ne da budu samo izvršioci planova drugih).

U tom smislu bi želeli i da su uključeni u kreiranje standarda za nastavničku profesiju, pošto bi to, po njima, doprinelo razvoju kompetencija koje su važne za učestvovanje u kreiranju obrazovnih politika.

Nastavnici posebno naglašavaju saradnju sa kolegama i timski rad, od čega, po njihovom mišljenju, zavisi kvalitet vaspitno-obrazovnog procesa i unošenje promena, na nivou škole i šire. Oni ističu da je važno da se saradnja intenzivira i da bude shvaćena kao lična i kolektivna odgovornost koja zaslužuje sistemsku podršku i dodatno jačanje.

Inicijativa za promenu treba da dođe od samih nastavnika, ali da bi se nešto zaista promenilo, potrebno je stvoriti kritičnu masu zainteresovanih kolega. Pojedinaac ne može da uradi dovoljno, ali ako iza sebe ima tim sa istim idejama i ciljevima, onda su stvari drugačije. Ukoliko iza grupe nastavnika stoji profesionalno udruženje, onda svi predlozi i inicijative imaju mnogo veću težinu, ali i mogućnost da budu uvaženi u procesu donošenja odluka.

3. ZAŠTO NASTAVNIČKO UDRUŽIVANJE?

Jedan od načina da se premosti jaz između postojećeg stanja i želja i potreba nastavnika jeste formiranje udruženja nastavnika koja bi delovala u korist i u ime cele nastavničke struke. Organizovanje nastavnika u udruženja i njihovo delovanje doprinosi afirmaciji nastavničkog poziva.

1. Omogućavanje vidljivosti nastavnika

Imajući u vidu ulogu nastavnika u procesu obezbeđivanja kvaliteta obrazovanja, važno je da oni budu vidljivi i u kreiranju i u realizaciji promena u obrazovanju. Nastavnička udruženja mogu da promovišu vidljivost nastavnika i uključivanje njihove perspektive u proces obrazovanja.

2. Smanjivanje jaza između zahteva koji se stavljaju pred nastavnike i mogućnosti njihove realizacije u praksi – omogućavanje sticanja kompetencija za liderstvo

Liderske veštine nastavnika, kao što su aktivno promišljanje i unapređivanje prakse, saradnja sa drugim akterima u obrazovnom procesu i doprinos razvoju profesionalnog znanja utemeljenog u praksi, predstavljaju načine da se „pomi-re” očekivanja od nastavnika sa realnim mogućnostima u praksi. Nastavnička udruženja mogu da pružaju nastavnicima podršku u razvoju kompetencija za liderstvo, tako što će kreirati prostor u kojem nastavnici mogu da sarađuju (rade timski), promišljaju praksu u saradnji sa kolegama, razmenjuju iskustva, profesionalna znanja i kompetencije i da ih usavršavaju.

3. Obezbeđivanje adekvatne i blagovremene informisanosti nastavnika

Informisanost nastavnika o reformskim procesima i osnovnim principima na kojima se ti procesi baziraju predstavlja prvi i najvažniji korak ka njihovom aktivnom učešću u obrazovnim promenama. Preko svojih udruženja nastavnici mogu na adekvatan i pravovremen način da budu informisani o različitim promenama u obrazovanju, kao i o načinima na koje mogu da se uključe u kreiranje i realizaciju tih promena.

4. Pružanje uzajamne podrške, stvaranje uslova i mogućnosti za horizontalno učenje

Nastavnička udruženja pružaju mogućnost nastavnicima da uče od svojih kolega, da sprovode istraživanja u obrazovanju koja su relevantna za nastavničku profesiju i kreiranje korpusa znanja koji će svoje utemeljenje imati u nastavnoj praksi.

5. Sticanje uslova za izlazak iz uskostručnih okvira – razlika između stručnih društava i udruženja nastavnika svih struka

Strukovna udruženja (npr. matematike, istorije) pružaju dragocen doprinos praćenju najnovijih istraživanja i razvoju uže struke, kreiranju nastavnih planova i programa u okviru oblasti kojima se bave, promovisanjem te oblasti i pružanjem podrške svojim članovima u sticanju kompetencija za datu nastavnu oblast.

Nastavnička udruženja, sa druge strane, imaju za cilj promociju nastavničke struke u celini, obezbeđivanje kvaliteta rada nastavnika, kao i njihovo osnaživanje za priznato i vidljivo učešće u kreiranju obrazovnih politika koje su od značaja za sve nastavnike (na primer, sistem inicijalnog i stručnog usavršavanja, sistem ocenjivanja, standardi profesije, itd.). Nastavnička udruženja izlaze iz okvira jedne određene struke, profesionalnog usavršavanja u određenoj akademskoj oblasti, kao i doprinosa razvoju te oblasti. Ona predstavljaju mogućnost za celovit pristup profesionalnoj ulozi nastavnika u ostvarivanju kvalitetnog obrazovanja i način da se prevaziđe „fragmentisanost“ obrazovnog procesa (veliki broj različitih akademskih oblasti između kojih ne postoji saradnja, slaba veza između inicijalnog i stručnog obrazovanja).

6. Stvaranje mogućnosti da se nastavnici bave ne samo statusnim pitanjima već i pitanjima koja su u vezi sa kvalitetom obrazovanja u celini: razlika između sindikata i udruženja nastavnika

Za razliku od sindikata u razvijenim zemljama, koji se pored promovisanja i zaštite statusa struke aktivno bave svim aspektima obrazovne politike neophodnim za obezbeđivanje kvalitetnog, relevantnog i inkluzivnog obrazovanja koje doprinosi ekonomskom i društvenom razvoju zemlje, sindikati u tranzicionim zemljama (pa tako i u Republici Srbiji) svoju delatnost zasnivaju na rešavanju statusnih pitanja nastavničke profesije (jačanje materijalnog i socijalnog položaja zaposlenih, ostvarivanje prava na rad i radnopravnu zaštitu i sl.).

Nastavnička udruženja imaju mogućnost da se, pored rešavanja statusnih pitanja profesije (koja su od velikog značaja), zalažu i za druga pitanja koja se tiču kvaliteta obrazovanja i definisanja svojih profesionalnih uloga u procesu obrazovnih reformi.

Kroz nastavničko udruživanje stvaraju se mogućnosti da nastavnici zaista postanu „vlasnici” svoje struke, a samim tim i uvaženi, informisani i kompetentni učesnici u kreiranju i realizaciji obrazovnih politika na svim nivoima, u stvaranju kompetentnog obrazovnog sistema koji svakom pojedincu pruža iste mogućnosti za puni razvoj potencijala za aktivan i produktivan život.

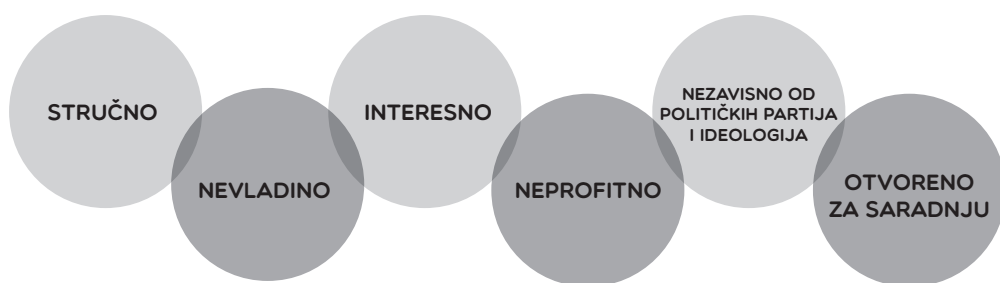
4. CILJEVI NASTAVNIČKOG UDRUŽIVANJA

Zajedno sa razvojem demokratije i demokratskih institucija, naročito u prethodnim decenijama, i u svetu i u Republici Srbiji jača uticaj nevladinih organizacija, odnosno organizacija civilnog društva u gotovo svim značajnim društvenim zbivanjima.

Suštinu delovanja nevladinih organizacija čini povezivanje pojedinaca ili grupa, bez posredovanja države, radi ostvarivanja nekog zajedničkog cilja.

Nevladine organizacije i različita udruženja imaju veliki značaj kada je u pitanju uticaj na politiku jednog društva. Značaj udruživanja građana prilikom rešavanja problema i ostvarivanja različitih interesa jeste u tome što se stvara mreža partnera koja čini civilno društvo i koja povećava učešće građana i njihovu odgovornost za sebe i društvo u kojem žive.

Nastavničko udruženje je...

Saradnja se ostvaruje sa svim stručnim, naučnim i društvenim organizacijama, udruženjima građana, institucijama i ustanovama koje u svojim programima imaju kao sadržaj vaspitno-obrazovni rad ili žele da sarađuju i pomognu.

Nastavničko udruženje može se udruživati sa drugim društvima, savezima i slično, kako u svojoj zemlji, tako i u inostranstvu, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva i interesa.

Ciljevi nastavničkog udruživanja proističu iz potreba same nastavničke profesije, odnosno samih nastavnika, i najčešće su:

- mogućnost zastupanja prava i interesa;
- mogućnost uticaja na obrazovne politike – uticaj na kreiranje obrazovnih strategija, zakona, reformi, i dr.;
- savremeno i permanentno stručno usavršavanje;
- informisanost;
- razmena iskustava.

Učlanjenje u nastavničko udruženje dobrovoljno je i zasniva se na načelu zajedničkih interesa. Na toj osnovi uređuju se međusobni odnosi i obezbeđuje ravnopravnost u odlučivanju.

Članovi udruženja zalažu se za svoju struku i za svoje mesto u struci. Članovi udruženja imaju mogućnost informisanja o tome šta se dešava u struci, kako sistem funkcioniše na zakonskom, teorijskom i praktičnom nivou i imaju mogućnost uticaja na obrazovne politike. Članovi nastavničkih udruženja mogu preduzeti konkretne korake kako bi zajednički realizovali svoje ideje.

4.1. Šta i kako se ostvaruje kroz nastavnička udruženja?

Nastavnici udruženi u udruženja lakše, brže i na održiv način ostvaruju svoje ciljeve.

1. Negovanje, razvijanje i promocija etike nastavničkog poziva

Kako?

Kroz planiranje i organizovanje aktivnosti koje jačaju lične i profesionalne kompetencije nastavnika, gde će svaki član udruženja imati mogućnost da unapređuje sebe i struku i svoja znanja primenjuje na dobrobit zajednice, u skladu sa etičkim kodeksom nastavnika koji udruženje može da usvoji.

2. Lobiranje za određena strateška i politička rešenja u oblasti obrazovanja, za ugled i status nastavničke profesije

Kako?

Saradnjom sa uglednim pojedincima, lokalnim i državnim institucijama i nevladinim organizacijama, uz isticanje značaja nastavničke profesije za razvoj društva u celini.

3. Saradnja sa relevantnim donosiocima odluka u državnim i drugim institucijama radi uticaja na obrazovne politike

Kako?

Učestvovanjem u radu timova Ministarstva prosvete i nauke, ZUOV-a, ZVKOV-a i drugih organizacija i institucija koje se bave obrazovanjem, međunarodnim i regionalnim projektima, učešćem u izradi strategija i akcionih planova na republičkom nivou.

4. Učestvovanje u procesu reformisanja institucija koje obrazuju i usavršavaju nastavnike za potrebe savremene škole

Kako?

Sistematskom saradnjom sa nastavničkim fakultetima u cilju usmeravanja akademskih znanja ka potrebama iz prakse kako bi se inovirao vaspitno-obrazovni proces i kako bi interakcija i razmena iskustava bili stalni.

5. Promovisanje značaja nastavničke profesije u široj javnosti

Kako?

Saradnjom sa lokalnim i nacionalnim medijima, novinarima koji prate obrazovanje, upozavanjem novinara sa različitim aspektima obrazovnog procesa, motivisanjem za isticanje pozitivnih primera, obukom za izveštavanje o obrazovanju, davanjem intervjua, učešćem u emisijama, pisanjem saopštenja za medije...

6. Afirmisanje profesionalnog ugleda svojih članova

Kako?

Podsticanjem članova da svoje primere dobre prakse, stručne i naučnoistraživačke radove i javne časove objavljuju u stručnim glasilima i predstavljaju ih na različitim stručnim skupovima; iniciranjem i kreiranjem raznih oblika stručnog usavršavanja.

7. Uspostavljanje i razvijanje saradnje sa društvenim organizacijama u cilju što bolje i efikasnije organizacije pedagoške delatnosti u školama

Kako?

Povezivanjem na nivou opštine/okruga sa organizacijama koje se bave zdravstvenom i socijalnom zaštitom, zapošljavanjem i dr., i zajedničkom realizacijom različitih aktivnosti.

8. Unapređivanje kvaliteta rada nastavnika i pravovremeno informisanje

Kako?

Organizovanjem stručnog usavršavanja kroz različite vidove stručnih skupova (obuke, seminari, tribine...), stvaranjem uslova za razmenu informacija, znanja i iskustava sa kolegama, studijskim posetama, kao i prisustvovanjem predstavnika udruženja na stručnim skupovima i redovnim praćenjem informacija iz sredstava javnog informisanja (stručnih časopisa, sajtova i ostalih medija).

9. Dostupnost stručne literature, drugih publikacija i odgovarajućim tehničko-informativnih sredstava članovima udruženja

Kako?

Povećanjem dostupnosti nastavnih sredstava i stručne literature – formiranjem pedagoške biblioteke i medijateke udruženja ili povezivanjem sa institucijama koje poseduju pedagošku literaturu i savremenu nastavnu tehnologiju.

10. Akreditovanje i organizovanje obuka članova za unapređivanje različitih aspekata vaspitno-obrazovnog rada

Kako?

Saradnjom sa relevantnim ustanovama koje kreiraju i organizuju obuke (Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, regionalni centri za profesionalni razvoj, ostala stručna društva).

Kreiranjem i izvođenjem obuka, samostalno i/ili u saradnji sa drugim obrazovnim institucijama i organizacijama, koje povećavaju kredibilitet nastavničkog udruženja.

11. Organizovanje i podsticanje članova da svojim znanjem doprinose ukupnom razvoju obrazovanja u Srbiji

Kako?

Blagovremenim informisanjem i ispitivanjem stavova i potreba članstva o različitim pitanjima, održavanjem kontakata sa članstvom koje je spremno da svoje znanje i iskustvo usmeri ka davanju predloga za poboljšanje obrazovnog sistema u svim njegovim delovima.

12. Saradnja sa nadležnim republičkim organima i lokalnom samoupravom radi regulisanja statusnih pitanja i radi realizacije projekata udruženja

Kako?

Izradom strateškog (akcionog i finansijskog) plana aktivnosti udruženja kako bi se obezbedila sredstva za programske aktivnosti i materijalno-tehničke uslove za rad.

Podsticanjem budžetskog sufinansiranja udruženja radi što svrsishodnijeg korišćenja sredstava iz budžetom predviđenih sredstava (na lokalnom i na republičkom nivou) za udruženja građana.

13. Stvaranje uslova za obuku članova udruženja, čime se oni osnažuju za strateško i projektno planiranje, pripremu projektnih predloga, njihovu realizaciju i finansijsko upravljanje programima/projektima

Kako?

Povezivanjem sa osobama i/ili kancelarijama na lokalnom i republičkom nivou koje se bave saradnjom sa udruženjima/civilnim društvom, saradnjom sa nevladinim organizacijama koje se bave jačanjem i informisanjem nevladinog sektora (Građanske inicijative, Centar za razvoj neprofitnog sektora, TACSO Serbia...), prijavljivanjem na njihove mejling liste, povezivanjem sa donatorima koji finansiraju takvu vrstu obuka, učestvovanjem na *info danima* koji se organizuju za OCD/NVO.

14. Saradnja sa srodnim udruženjima – umrežavanje, partnerstva

Kako?

Neposrednim kontaktima sa predstavnicima srodnih udruženja kroz zajedničke aktivnosti (projekti, tribine, publikacije, nastupi, izrade platformi o zastupanju zajedničkih interesa, promocije stručnih radova iz različitih sredina i oblasti...)

15. Uspostavljanje i održavanje međunarodne saradnje sa srodnim organizacijama

Kako?

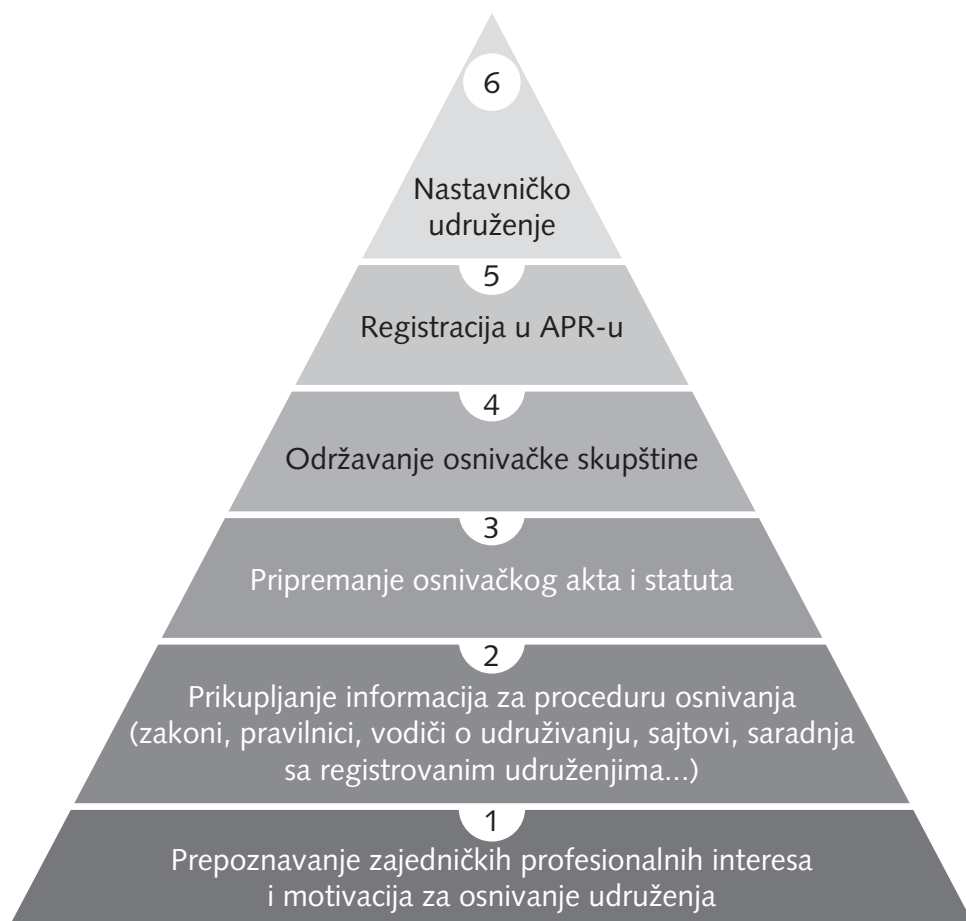
Uspostavljanjem kontakata, potpisivanjem memoranduma o saradnji, učešćem u realizaciji zajedničkih projekata i aktivnosti.

4.2. Predlog plana i programa rada nastavničkog udruženja

Svako udruženje, pa tako i nastavničko, treba da ima plan i program rada, koji treba pripremiti za osnivačku skupštinu. U njemu su definisane određene aktivnosti koje će članovi udruženja realizovati u narednom periodu. Plan se može izrađivati na godišnjem ili višegodišnjem nivou.

PLAN I PROGRAM RADA NASTAVNIČKOG UDRUŽENJA	
1.	Analiza obrazovnog konteksta i ispitivanje profesionalnih potreba nastavnika.
2.	Formiranje timova koji će se baviti određenim oblastima na nivou udruženja, definisanje konkretnih poslova svakog tima.
3.	Utvrđivanje dinamike i mesta okupljanja članova, redovno sastajanje članova kako bi se razmenjivale ideje.
4.	Iniciranje saradnje sa različitim društvenim organizacijama koje deluju u lokalnoj zajednici u okviru oblasti od zajedničkog interesa.
5.	Povezivanje i zajedničke aktivnosti sa nastavničkim udruženjima u zemlji i inostranstvu.
6.	Organizovanje obuke za izradu projekata na nivou udruženja i povezivanje sa drugim organizacijama u cilju njihove zajedničke izrade i realizacije.
7.	Uključivanje u aktivnosti na lokalnom nivou koje su organizovale druge institucije i organizacije.
8.	Uspostavljanje saradnje sa institucijama sistema (školskom upravom Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, gradskom upravom za obrazovanje, regionalnim centrom za profesionalni razvoj, nastavničkim fakultetima, bibliotekama, ustanovama kulture...).
9.	Zajedničke inicijative sa opštinskim aktivom direktora u cilju unapređivanja i podizanja ugleda nastavničke struke.
10.	Kreiranje programa stručnog usavršavanja i njihova promocija.
11.	Stručno usavršavanje za poboljšanje nastavničkih kompetencija kroz organizovanje seminara iz različitih vaspitno-obrazovnih oblasti.
12.	Organizacija tribina, stručnih skupova i okruglih stolova za članove udruženja, roditelje i pripadnike zainteresovanih društvenih grupa.
13.	Blagovremeno informisanje članova putem: sajta, mejlova, društvenih mreža, saopštenja, ličnim kontaktima...
14.	Iniciranje i davanje podrške inovativnim članovima za izradu naučnoistraživačkih radova i njihovo učešće na naučnim skupovima u zemlji i inostranstvu.
15.	Redovno upoznavanje javnosti o aktivnostima udruženja i promocija prosvetne struke putem lokalnih sredstava javnog informisanja.
16.	Organizovanje studijskih putovanja, kulturno-zabavnih i sportsko-rekreativnih aktivnosti, obeležavanje značajnih datuma.
17.	Izrada etičkog kodeksa nastavnika (ponuđen model u Prilogu 1).
18.	Stalni rad na promociji udruženja i povećanju broja članova.
19.	...

4.3. Osnovni koraci do osnivanja nastavničkog udruženja

5. PRAKTIČNI SAVETI – UPUTSTVA ZA OSNIVANJE I REGISTRACIJU UDRUŽENJA NASTAVNIKA

U pripremi za osnivanje nastavničkog udruženja neophodno je upoznati se sa *Zakonom o udruženjima*⁹ i *Vodičem za primenu Zakona o udruženjima*¹⁰.

Zakonom je precizirano da svako udruženje mora da ima: osnivače, osnivački akt i statut.

Nakon izrade ovih dokumenata organizuje se osnivačka skupština, posle koje se dokumentacija predaje Agenciji za privredne registre.

U daljem tekstu slede pojašnjenja i prilozi, kao modeli neophodne dokumentacije.

1. **OSNIVAČI** – Za osnivanje udruženja potrebna su najmanje tri osnivača (fizička ili pravna lica) koja su motivisana da osnuju udruženje u svojoj sredini.
2. **OSNIVAČKI AKT** – Sadržaj osnivačkog akta (*Prilog 2*):

- lična imena/nazivi osnivača i prebivališta/sedišta;
- naziv, sedište i adresa udruženja;
- oblast ostvarivanja ciljeva udruženja;
- ciljevi radi kojih se osniva udruženje;
- lično ime, prebivalište i adresa lica ovlašćenog za zastupanje udruženja;
- potpisi osnivača i njihovi jedinstveni matični brojevi građana;
- datum donošenja osnivačkog akta.

Posebno treba voditi računa da ciljevi udruženja koji su navedeni u osnivačkom aktu treba da budu identični onima koji su navedeni u statutu udruženja.

Ako je osnivač pravno lice, potpisuje se tako što njegov zastupnik uz naziv pravnog lica dodaje svoj potpis i pečat, matični broj i poreski identifikacioni broj (PIB) pravnog lica.

9 Službeni glasnik RS, Beograd, 51, 2009.

10 Građanske inicijative, Beograd, 2009.

3. STATUT

Statut je pravni akt koji objašnjava i precizira:

- ciljeve;
- oblast delovanja;
- postupak za izmene i dopune statuta i postupak donošenja i izmena drugih opštih akata udruženja;
- postupanje sa imovinom udruženja u slučaju prestanka rada udruženja;
- postupak usvajanja finansijskih i drugih izveštaja;
- izgled i sadržina pečata;
- zastupanje udruženja;
- ostvarivanje javnosti rada;
- uslove i način uclanjivanja i prestanka članstva, prava, obaveze i odgovornosti članova;
- način sticanja sredstava za ostvarivanje ciljeva i raspolaganje sredstvima, uključujući i odredbe o privrednoj ili drugoj delatnosti kojom se stiče dobit, ako se udruženje opredeli da je obavlja;
- druga pitanja od značaja za rad udruženja, što zavisi od specifičnosti samog udruženja;
- način odlučivanja o statusnim promenama i prestanku rada udruženja;
- druga pitanja utvrđena zakonom.

4. OSNIVAČKA SKUPŠTINA

Kada udruženje sačini potrebna dokumenta, obavezno je organizovati osnivačku skupštinu. Koraci:

- priprema dnevnog reda;
- izbor predsedavajućeg osnivačke skupštine i zapisničara;
- predstavljanje zadataka i ciljeva udruženja i donošenje akta o osnivanju udruženja;
- predstavljanje predloga statuta udruženja, diskusija i usvajanje statuta;
- izbor organa udruženja (upravni odbor, predsednik skupštine, nadzorni odbor);
- usvajanje plana i programa rada udruženja;
- razno.

Nakon osnivačke skupštine:

- upravni odbor bira predsednika, potpredsednika i sekretara upravnog odbora;
- izrađuje se zapisnik sa osnivačke skupštine i prve sednice upravnog odbora udruženja;
- izrada akta o izboru zakonskog zastupnika udruženja.

5. PREDAJA DOKUMENTACIJE AGENCIJI ZA PRIVREDNE REGISTRE

Dokumentacija koja se predaje Agenciji za privredne registre:

- prijava za upis (dobija se u APR-u ili se može preuzeti sa sajta www.apr.gov.rs);
- osnivački akt;
- dva primerka statuta;
- zapisnik sa osnivačke skupštine;
- akt o izboru zastupnika;
- overena fotokopija lične karte zastupnika udruženja;
- dokaz o uplati naknade za upis udruženja (iznos takse i račun za uplatu može se naći na sajtu <http://www.apr.gov.rs>).

Upis udruženja/saveza udruženja sa sedištem na teritoriji Republike Srbije u Registar udruženja dobrovoljan je.

Udruženje/savez udruženja stiče status pravnog lica danom upisa u Registar.

Zakon o udruženjima ne postavlja upis u Registar kao uslov za početak rada udruženja. Ne postoji rok za registraciju. Moguće je da udruženje radi duže vreme nakon osnivanja i da naknadno odluči da podnese prijavu za upis u Registar. Takvo udruženje, sve do upisa u Registar, neće imati svojstvo pravnog lica.

Status pravnog lica, koji se stiče upisom u Registar, značajan je za nesmetani rad i delovanje udruženja.

Nakon registracije

Obaveze koje se moraju izvršiti odmah nakon registracije udruženja i koje su neophodne za nesmetani početak rada jesu:

- izrada pečata udruženja;
- dobijanje poreskog identifikacionog broja (PIB) od poreske uprave nadležne za mesto u kom se nalazi sedište udruženja;
- otvaranje računa pravnog lica kod poslovne banke;
- angažovanje lica ovlašćenog za vođenje računovodstva.

Udruženje može da počne da radi!

Kada se udruženje upiše u Registar, odnosno kada stekne status pravnog lica, tada može da koristi pogodnosti za udruženje i njegove osnivače i članove.

Registrovano udruženje tada:

- može da ubira članarinu kao stalni izvor finansiranja udruženja;
- može da zaključuje ugovore i preduzima druge pravne radnje u svoje ime i za svoj račun;
- može da stiče sopstvenu imovinu po osnovu kupovine, poklona...
- za obaveze preuzete u pravnom prometu odgovara samo svojom imovinom (ako je ima), a ne imovinom osnivača i članova;
- uživa carinske, budžetske i poreske povlastice; donatori prevashodno finansiraju projekte registrovanih udruženja (to jest onih koja imaju status pravnog lica);
- naziv, skraćeni naziv i logo registrovanog udruženja uživa viši nivo pravne zaštite nego što ga uživa naziv, skraćeni naziv i logo neformalnog udruženja.

6. PRIMERI NASTAVNIČKOG UDRUŽIVANJA

6.1. Nastavnička udruženja u Republici Srbiji

Danas u Srbiji deluje i na različite načine utiče na obrazovne politike oko dva-deset nastavničkih udruženja. Neka od tih udruženja¹¹ imaju svoje predstavnike u Nacionalnom prosvetnom savetu Srbije i time direktno učestvuju u donošenju obrazovnih politika.

Pojedina udruženja zasnivaju se na povezivanju unutar predmetnih i uskostručnih oblasti, neka se bave temama od opšteg značaja za školstvo i obrazovanje, neka okupljaju nekoliko desetina članova, dok se članstvo pojedinih udruženja procenjuje na nekoliko hiljada. Ipak, zajedničko im je to što najčešće deluju udruženi na nivou predmeta, odnosno razredne nastave, i imaju isti cilj – unapređenje struke i kvaliteta rada.

Najbrojnije udruženje prosvetnih radnika, odnosno stručno društvo, u Republici Srbiji jeste **Savez učitelja Republike Srbije** (SUR¹²), koji ima 10.000 članova – učitelja i drugih prosvetnih radnika organizovanih u 51 formalno registrovano (u Agenciji za privredne registre) lokalno učiteljsko društvo.

Savez učitelja Republike Srbije je u svojoj viziji naglasio da je SURS *kompetentna i uvažena organizacija za profesionalni razvoj učitelja Srbije koji uspešno i kvalitetno realizuju nastavni proces usklađen sa savremenim standardima života i obrazovanja dece.*

11 Po jedan član iz reda nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika, predstavnika Saveza udruženja vaspitača Srbije, Saveza učitelja Republike Srbije, Društva za srpski jezik i književnost Srbije, Društva za strane jezike Srbije, Društva matematičara Srbije, društava istoričara, Srpskog geografskog društva, Društva fizičara Srbije, Srpskog hemijskog društva, Srpskog biološkog društva, Srpskog filozofskog društva, Saveza društava muzičkih i baletskih pedagoga Srbije, Društva likovnih pedagoga Srbije, Saveza pedagoga za fizičku kulturu, Društva psihologa Srbije, Pedagoškog društva Srbije, Sociološkog društva Srbije i Društva defektologa Srbije, sa lista kandidata koje podnose ova udruženja.

12 www.surs.org.rs

Misija ovog udruženja je da kroz koordiniranu saradnju, kreativnost i stručnost, negujući ljubav prema deci i profesiji, tolerancijom, upornošću i organizovanošću, afirmiše učiteljski poziv, status i značaj učitelja za savremeno društvo i kreira obrazovanje po meri sve dece.

Savez je osnovan radi ostvarivanja ciljeva u oblasti obrazovanja dece, mladih i odraslih, stvaranja uslova za jednake mogućnosti i ljudska prava za sve, stručnog usavršavanja i informisanja prosvetnih radnika, umetnosti i kulture, školskog sporta i rekreacije, naučno-istraživačkog rada u obrazovanju i vaspitanju, održivog razvoja i zaštite životne sredine, razvoja lokalne zajednice, ruralnog razvoja i razvoja civilnog društva. Otvoren je za saradnju sa vladinim sektorom, stručnim i naučnim institucijama i ustanovama, nevladinim sektorom, udruženjima i donatorima u zemlji i inostranstvu u cilju podizanja profesionalnih kompetencija članova i jačanja Saveza u celini.

Udruženje čiji su članovi, pored pedagoga, i nastavnici jeste **Pedagoško društvo Srbije**.

Pedagoško društvo Srbije¹³ doprinosi profesionalnom razvoju i napredovanju svojih članova, kao i njihovom aktivnom uključivanju u tokove kretanja i razvoja systemske tranzicije obrazovne politike naše zemlje; podstiče naučno-istraživački rad iz oblasti obrazovanja; razvija i inicira izdavačku delatnost u oblasti pedagoške nauke; doprinosi profesionalizaciji zanimanja pedagoga i pomaže u upravljanju karijerom svojih članova; usmerava i osmišljava profesionalni razvoj nastavnika, direktora i ostalih koji rade u obrazovnim institucijama i utiče na obrazovanje tokom trajanje radnog odnosa. Ciljevi Društva su profesionalizacija rada Društva, decentralizacija rada Društva i aktivno učešće u reformi i vaspitno-obrazovnoj praksi.

13 Tekst o Pedagoškom društvu Srbije preuzet sa sajta Pedagoškog društva Srbije www.pedagog.rs.

Ono što je zajedničko za ova dva udruženja jesu aktivnosti koje realizuju:

- izdavanje stručnih časopisa i drugih publikacija;
- saradnja sa naučnim i obrazovnim institucijama, prosvetno-pedagoškim institucijama i drugim društvenim organizacijama;
- saradnja sa srodnim društvima na teritoriji Srbije i sa srodnim društvima u drugim zemljama;
- organizovanje seminara, stručnih skupova, tribina i ostalih vidova stručnog usavršavanja članova društava, prosvetnih radnika i svih ostalih koji su zainteresovani za probleme vaspitno-obrazovnog rada;
- akreditacija programa stručnog usavršavanja/seminara u cilju profesionalnog razvoja prosvetnih radnika;
- uključivanje članova u stalni proces učenja, kreirajući i realizujući kvalitetno obrazovanje za sve. Društva, otvorena i pristupačna, postala su centar za permanentno učenje svih koji učestvuju u procesu obrazovanja i kojima je stalo do procesa obrazovanja kao strateškog interesa razvoja demokratskog društva u Srbiji;
- samostalno ili u saradnji sa drugim institucijama, realizuju se brojni projekti koji su važan činilac u stručnom usavršavanju prosvetnih radnika u Srbiji;
- realizacija nacionalnih obuka;
- redovno ažuriranje sajtova u cilju blagovremenog informisanja i dr.

Specifične aktivnosti stručnih društava u Srbiji su organizovanje lokalnih, regionalnih i republičkih takmičenja učenika osnovnih i srednjih škola u različitim oblastima, a Savez učitelja Republike Srbije, na primer, organizuje sabore i smotre stvaralaštva učenika i učitelja, u cilju razmene primera dobre prakse.

6.2. Nastavnička udruženja u inostranstvu i udruženja međunarodnog karaktera

Postoje nastavnička udruženja i organizacije u inostranstvu čija je tradicija veoma duga. Mnogobrojni su primeri nastavničkih udruživanja u pojedinim državama ili na teritoriji više zemalja. Ovde su navedena samo neka udruženja, kako bi se stekao uvid u modele udruživanja na međunarodnom planu.

Udruženje Nastavnici organizirano Hrvatska

Udruženje *Nastavnici organizirano* formalno je osnovano aprila 2012. godine, posle četiri godine neformalnog delovanja. Cilj Udruženja jeste aktivno učešće u zamišljanju, stvaranju i poboljšavanju hrvatskog obrazovnog sistema, uz pomoć ili, češće, suprotstavljanje aktivnostima nadležnih institucija. Udruženje okuplja prosvetne radnike koji dele jednu ideju: dobar obrazovni sistem kao temelj zdravog prosperitetnog društva.

„Prednost Udruženja jeste u tome što nije sindikat, pa nije interesno ili finansijski zavisno od Vlade i Ministarstva, dakle – može objektivno, bez uticaja, ucena i pritisaka, kritikovati, predlagati, tražiti i diskutovati 'prosvetno pitanje'. Za pojedinca nema razlike bio on u udruženju ili ne. Nema neke direktne finansijske, materijalne ili druge koristi. Međutim, uz ovo do sada rečeno, u sklopu Udruženja imamo jači legitimitet za postavljanje pitanja na koja se nadležni, kada ih postavi pojedinac, prave gluvi.“

Primeri aktivnosti Udruženja: Akcija *Pravilnik protiv ocjenjivanja* (oktobar 2009) i Komentari na prijedlog Zakona o udžbenicima (novembar 2009).

U toku je prikupljanje potpisa za peticiju „Dajmo prava i dobrim učenicima, a ne samo izgrednicima“.

Internet portal daje mogućnost nastavnicima da se informišu, podele svoja iskustva, daju inicijativu za akcije i učestvuju u diskusionim forumima.

Detaljnije na: www.nastavnici.org

Suradnici u učenju Hrvatska

Specifičnost ovog udruženja jeste u tome što funkcioniše „online“ i u virtuelnim prostorijama za sastanke.

Ciljevi: stvaranje pozitivnog i podsticajnog okruženja u kome stručnjaci iz oblasti obrazovanja mogu razmenjivati svoja iskustva, dobiti kvalitetne i aktuelne informacije, biti inovativni i kreativni i stalno se usavršavati.

Članstvo: učitelji i nastavnici iz osnovnih i srednjih škola iz cele Hrvatske.

Aktivnosti: primereno i svrsishodno korišćenje obrazovnih tehnologija u svim oblastima obrazovanja, kao i celoživotno učenje učitelja i nastavnika.

Detaljnije na: www.ucitelji.hr

Društvo učitelja podružnih škola (Društvo učiteljev podružničnih šol) Slovenija

Specifično je po raznorodnosti članova koji imaju zajedničke interese.

Cilj: briga za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika podružnih osnovnih škola, informisanje javnosti o značaju funkcionisanja tih škola.

Aktivnosti: sprovodi obuke za rad u kombinovanim odeljenjima, omogućava razmenu iskustava, zastupa interese nastavnika, učenika i roditelja, predstavlja rad i aktivnosti podružnih škola, učestvuje u donošenju sistemskih rešenja i propisa.

Članstvo: učitelji, učenici i roditelji.

Detaljnije na: www.dups.si

Udruženje američkih edukatora (AAE – The Association of American Educators)

Udruženje američkih edukatora najbrojnije je udruženje u Americi (okuplja nastavnike iz svih 50 američkih država). To je najveća nacionalna, nesindikalna, nevladina profesionalna organizacija koja se bavi unapređivanjem nastavničke profesije, nudeći savremeni pristup predstavljanja i zastupanja obrazovanja, promovišući profesionalizam i saradnju.

Detaljnije na: www.aateachers.org

Internet stranica o svim nastavničkim udruženjima u Americi: www.classbrain.com

Unija obrazovanja (ATL – The Education Union)

Unija obrazovanja je najbrojnije udruženje u Ujedinjenom Kraljevstvu. Obuhvata članstvo iz Engleske, Severne Irske, Škotske i Velsa.

Cilj: uticaj na donošenje i sprovođenje obrazovnih politika i rad na poboljšanju položaja osoba zaposlenih u školama.

Članstvo: učitelji, nastavnici, predavači, direktori, menadžeri i pomoćno osoblje zaposleno u školama i koledžima (160.000 članova).

Detaljnije na: www.atl.org.uk

Education International

Education International (EI) jeste najveća svetska organizacija koja danas okuplja i zastupa više od 400 nastavničkih sindikata i udruženja nastavnika iz 170 zemalja, odnosno više od trideset miliona zaposlenih u prosveti. Osnovana je 1993. godine, sedište joj je u Briselu i ima šest regionalnih kancelarija (za zemlje Evrope, Afrike, Azijsko-pacifičke regije, Latinske Amerike, Severne Amerike i Kariba i za arapske zemlje).

EI se zalaže za:

- javno kvalitetno obrazovanje dostupno svakom učeniku u svakoj zemlji;
- interese nastavnika i svih zaposlenih u prosveti;
- jednakost u društvu i borbu protiv rasizma, ksenofobije, svake vrste diskriminacije.

Prioriteti EI su:

- zaštititi obrazovanje od krize;
- suprotstavljanje trendu deprofesionalizacije;
- suprotstavljanje napadima na nastavničke sindikate;
- borba za ljudska prava i socijalnu jednakost;
- ojačavanje svojih članova.

Svetske obrazovne organizacije (OECD, UNESCO) prepoznale su EI kao važnog partnera sa kojim uspešno sarađuju. EI takođe daje doprinos svetskim inicijativama kao što su Obrazovanje za sve (EFA)¹⁴, Globalna kampanja za obrazovanje (GCE)¹⁵ itd.

Osnovne aktivnosti EI su:

- organizacija svetskog kongresa nastavničkih udruženja (svake četvrte godine), čiji zaključci se uvažavaju na najvišim nivoima kreiranja obrazovne politike;
- učešće i doprinos na međunarodnim skupovima na najvišem nivou, a u cilju promovisanja navedenih prioriteta;

14 <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-all/>

15 <http://www.campaignforeducation.org/en/>

- organizacija stručnih i konsultativnih seminara, istraživanja;
- časopis Worlds of Education (Svetovi obrazovanja);
- podrška i pomoć članovima u borbi za ostvarenje prava na nacionalnom nivou;
- organizacija raznih istraživanja i učestvovanje u njima (EI ima Istraživački institut, koji je osnovan sa ciljem da pomogne u opremanju nastavnika i nastavničkih sindikata znanjem i informacijama koji su im potrebni da bi se suočili sa brojnim izazovima kojima su danas izloženi javni obrazovni sistemi).

Najnovija aktivnost EI jeste kampanja za zaštitu obrazovanja od krize, čiji cilj je da se javni sistemi obrazovanja, nastavnici, ostali prosvetni radnici, učenici i deca, zaštite od negativnih efekata dugovanja i ekonomske krize i primene štetnih tržišnih mehanizama. Detaljnije o kampanji videti na: www.educationincrisis.net

Detaljnije na: www.ei-ie.org (stranica je dostupna na engleskom, španskom, francuskom, ruskom i arapskom jeziku).

Asocijacija za edukaciju nastavnika u Evropi (ATEE – Association for Teacher Education in Europe)

Cilj: poboljšanje kvaliteta obrazovanja nastavnika u Evropi i podrška stručnom usavršavanju nastavnika na svim nivoima.

Aktivnosti: jačanje saradnje između pojedinaca i institucija koje se bave obrazovanjem nastavnika, u Evropi i izvan nje, podsticanjem međunarodnih mreža (kao što su centri za istraživanje i razvoj), stimulisanje zajedničkih istraživanja i inovativnih pristupa obrazovanju nastavnika.

Razmena istraživanja i prakse omogućena je objavljivanjem radova i organizovanjem konferencija.

Članstvo: pojedinci i institucije uključeni u razvoj i praksu obrazovanja nastavnika.

Deataljnije na: www.atee1.org

Evropska asocijacija za međunarodno obrazovanje (EAIE – European Association for International Education)

Ciljevi: stimulisanje i olakšavanje internacionalizacije višeg obrazovanja u Evropi i svetu, kao i zadovoljenje profesionalnih potreba pojedinaca koji su aktivni u međunarodnom obrazovanju.

Aktivnosti: promocija, godišnja konferencija o međunarodnom obrazovanju, obrazovni kursevi za profesionalce, publikacije, umrežavanje profesionalaca, traženje partnera na svetskom nivou.

Članstvo: pojedinci zainteresovani za ciljeve EAIE.

Detaljnije na: www.eaie.nl

Mreža nastavnika HertsCam*

Ova mreža nastala je kao rezultat partnerstva Fakulteta za obrazovanje Univerziteta u Kembridžu, osnovnih i srednjih škola u oblasti Hartfortšir (Hertfordshire) i lokalne zajednice. Mrežu trenutno čini oko 500 nastavnika koji aktivno unapređuju i preispituju svoju praksu, kreiraju i vode projekte koji menjaju obrazovnu praksu. Ova mreža pruža mogućnost svojim članovima da dele znanja i iskustva koja proizilaze iz preispitivanja i unapređenja sopstvene prakse, da na taj način podržavaju inovativne prakse u školama u svojoj lokalnoj zajednici, da podrže razvoj svojih škola kao zajednica koje uče, da publikuju rezultate svojih projekata i na taj način ih učine vidljivim i dostupnim i drugim ekspertima u oblasti obrazovanja¹⁶ i budu lideri promena u obrazovanju.

Sindikat prosvetnih radnika Švajcarske (LCH – Dachverband Schweizer Lehrerinnen und Lehrer)

Aktivnosti ovog sindikata, u najvećoj meri, nisu fokusirane na pitanja statusa i materijalnog položaja nastavnika.

Sindikat je federalno organizovan i sastavljen je od kantonalnih sindikata, kao i od međukantonalnih organizacija koje obuhvataju sve nivoe i vrste školskih institucija – od predškolskih ustanova pa sve do visokih škola. Ima svoj sekretarijat, kao i posebnu pedagošku sekciju i komisiju. Takođe je organizovan nepartijski i nezavisan je u odnosu na bilo koju religiju.

16 Teacher Leadership Journal - www.teacherleadership.org.uk

* <http://www.thegrid.org.uk/goodpractice/hertscam/>

LCH trenutno broji preko 50.000 nastavnika svih nivoa školskih institucija.

Ciljevi ovog sindikata:

- angažuje se da zanimanje nastavnika bude cenjeno u društvu;
- angažuje se za dobre uslove rada nastavnika;
- inicira i podržava sve pozitivne i korisne tokove razvoja u školskom sistemu i sistemu obrazovanja uopšte;
- zastupa mišljenje nastavnika u javnosti i medijima;
- razvija i stvara profil nastavničkog zanimanja u odnosu na različite zahteve nastavničkog zanimanja, zahteve obrazovanja, kao i zahteve samog školovanja;
- definiše osnovna načela i zahteve u odnosu na obrazovanje nastavnika svih nivoa.

U samom sindikatu postoje razne komisije koje se bave različitim bitnim temama u vezi sa obrazovanjem i školskim sistemom: komisija koja zastupa interese nastavničkog zanimanja i koja vrši ispitivanja javnog mnjenja, bavi se problemima, predlozima i zahtevima nastavnika itd.; pedagoška komisija – podržava i inicira pozitivne tokove razvoja školskog sistema obrazovanja i kritikuje loše tendencije, aktivan je član u kreiranju švajcarskog sistema školovanja nastavnika i obrazovanja, aktivan je partner u saradnji sa kantonalnim institucijama obrazovanja i vaspitanja i zalaže se za rešavanje aktuelnih pitanja obrazovanja i škole kao institucije.

LCH sarađuje direktno sa predstavnicima vlasti, sa ministarstvom obrazovanja i ima veliki uticaj prilikom donošenja strateških odluka (npr. prilikom donošenja zakona iz oblasti obrazovanja, gde ekspertske tim sindikata za određenu oblast daje svoje mišljenje).

LCH ima i svoj časopis, koji izlazi jednom mesečno, a dobijaju ga svi članovi koji redovno plaćaju članarinu. U svim sferama društva, uračunavajući i ekonomski sektor, LCH ima partnere sa kojima realizuje različite aktivnosti.

Detaljnije na: <http://www.lch.ch/>

PRILOZI

PRILOG 1 – ETIČKI KODEKS UDRUŽENJA GRAĐANA¹⁷

OSNOVNE POSTAVKE

Društvena promena i neprofitnost

Verujemo da je društvena promena osnova našeg rada. Ideje kojima se vodimo nisu usmerene na ličnu korist, već na dobrobit veće grupe ljudi i društva u celini.

Poštovanje ljudskih prava

Verujemo da svi građani i građanke imaju ista ljudska prava. Podržavamo primenu relevantnih međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima, a posebno Evropske konvencije o ljudskim pravima. Verujemo da društvo treba da teži da obezbedi ravnopravne mogućnosti za sve, bez obzira na polnu, rasnu, etničku i religioznu pripadnost, socijalno poreklo i društveni status, obrazovanje, starost, fizičke i psihičke sposobnosti, seksualnu orijentaciju ili bilo koju drugu ličnu osobinu.

Aktivizam

Verujemo da svako ima ličnu odgovornost prema društvu, koja se odražava kroz aktivno zalaganje za vrednosti koje poštujemo i kroz delovanje koje će pomoći da se ostvare promene u društvu koje želimo da postignemo.

Odgovornost

Kao nevladine i neprofitne organizacije odgovorni smo za svoj rad i rezultate rada – javnosti, našim korisnicima i partnerima, zajednicama u kojima radimo.

PRINCIPI RADA

Primenjujemo vrednosti u praksi

Ideje o društvenoj promeni za koje se zalažemo odražavaju se u praksi kroz način na koji radimo da bismo ostvarili svoje ciljeve, kroz strukturu organizacija, kroz procedure i pravila rada, odnos prema osobama koje angažujemo i zapošljavamo, volonterima, građanima, partnerima i kroz promovisanje u javnosti. Istinito prikazujemo informacije u vezi sa našim radom, aktivnosti i rezultate.

¹⁷ <http://www.gradjanske.org/page/home/sr.html>

Nezavisni smo

Nezavisni smo u odlučivanju i ostvarivanju svojih ciljeva, aktivnosti i programa. Ne prihvatamo obaveze prema bilo kom pojedincu, organizaciji, instituciji ili političkoj partiji ukoliko one mogu uticati na nezavisnost u odlučivanju. Uspostavljamo procedure i pravila za rad koje sprečavaju donošenje odluka koje nisu u skladu sa našim vrednostima ili ne doprinose društvenoj promeni koju želimo da postignemo.

Poštujemo zakon

Ponašamo se u skladu sa zakonima države u kojoj radimo, poštujemo propise i međunarodne ugovore koji se primenjuju u Srbiji. Ukoliko se ne slažemo za zakonima, ne kršimo ih, već aktivno delujemo da ih promenimo.

Obezbeđujemo najviši kvalitet upravljanja

Posvećeni smo stalnom unapređivanju dobre prakse u upravljanju našim radom. Smatramo da nezavisna i volonterska tela, poput upravnih i nadzornih odbora, imaju važnu ulogu u odlučivanju i nadgledanju naših aktivnosti, rada i rezultata. Za članice/članove odbora biramo kompetentne, odgovorne i nezavisne osobe.

Imamo jasnu politiku sprečavanja sukoba interesa

Svesni smo da svako od nas može, u okviru svakodnevnog posla, doći u situacije u kojima se sukobljavaju različiti interesi. Ulažemo napore i uspostavljamo procedure da sve postojeće i potencijalne sukobe interesa na vreme prepoznamo i sprečimo, tako da ni u jednoj situaciji ne nanese štetu organizaciji, našim korisnicima, partnerima i saradnicima.

Naš rad je javan

Smatramo da smo za naš rad odgovorni građankama i građanima Srbije. Zato sve aspekte našeg rada činimo dostupnim javnosti – bilo da je reč o aktivnostima, rezultatima ili finansijskim sredstvima.

Profesionalni smo u obavljanju aktivnosti

Posvećeni smo stalnom unapređivanju kvaliteta našeg rada. Angažujemo kompetentne osobe, ažurni smo, informisani i poštujemo principe dobre komunikacije. Ispunjavamo obećanja i obaveze koje preuzimamo i ne preuzimamo obaveze za koje nismo sigurni da možemo da ih ispunimo.

Principijelni smo u prikupljanju sredstava

Pri prikupljanju sredstava vodimo računa o ciljevima, programima i realnim potrebama i kapacitetima organizacije. Zato apliciramo samo za sredstva i aktivnosti koji su u skladu sa našim ciljevima i programima i koje možemo kompetentno i kvalitetno da obavljamo.

Odnos prema sredstvima koja su nam poverena

Odnosimo se odgovorno prema sredstvima koja su nam poverena. Pažljivo upravljamo finansijama i vodimo računa kako o efikasnosti tako i o efektivnosti.

Poštujemo ljude koji rade

Poštujemo prava naših zaposlenih i interna dokumenta, pravila i procedure formiramo tako da su u skladu sa relevantnim međunarodnim i nacionalnim dokumentima o poštovanju ljudskih prava. Odnosimo se prema zaposlenima i volunteerima s poštovanjem i dostojanstvom, vodimo računa o zdravlju i socijalnoj sigurnosti, ulažemo u njihov razvoj i omogućavamo da iskoriste svoje potencijale, trudimo se da adekvatno nagradimo njihov trud.

Cenimo korisnike

Prema ljudima sa kojima radimo odnosimo se profesionalno, ljubazno, pristojno i pošteno, sa poštovanjem i dostojanstvom. Imamo jasnu komunikaciju sa njima i otvoreni smo kada je reč o tome šta možemo i šta ne možemo da uradimo. Uključujemo ih u odluke koje donosimo. Ne pravimo razliku među njima bez obzira na pol, rasnu, etničku i versku pripadnost, socijalno poreklo i društveni status, obrazovanje, starost, fizičke i psihičke sposobnosti, seksualnu orijentaciju ili bilo koju drugu ličnu osobinu. Uspostavljamo mehanizme koji omogućavaju korisnicima da izraze kritičko mišljenje o našem radu.

Poštujemo principe dobre saradnje

U saradnji sa organizacijama, institucijama i licima sa kojima komuniciramo ili sarađujemo rukovodimo se principima uzajamnog uvažavanja i međusobnog poštovanja i tolerancije. Ukoliko upućujemo kritike na njihov rad, ne upotrebljavamo uvrede, laži i klevete, a pre izricanja mišljenja prikupimo sve informacije i uverimo se da su tačne. Posebno vodimo računa o poštovanju ovih principa prilikom komunikacije i saradnje sa drugim organizacijama civilnog društva. Pružamo aktivnu podršku svim inicijativama civilnog društva, osim onima koje su u suprotnosti sa našim vrednostima i principima.

PRILOG 2 – MODEL OSNIVAČKOG AKTA

U skladu sa odredbama čl. 10 i 11 Zakona o udruženjima (Službeni glasnik RS, 51/2009), na Osnivačkoj skupštini održanoj <datum> u <mesto>, usvojen je sledeći

OSNIVAČKI AKT

Osnivači: <navesti imena i prezimena i prebivalište osnivača – fizičkih lica, odnosno nazive i sedišta osnivača – pravnih lica> osnivaju udruženje <navesti naziv udruženja, mesto u kom se nalazi sedište i adresu udruženja>.

Udruženje se osniva radi ostvarivanja sledećih ciljeva <navesti oblast ostvarivanja ciljeva i ciljeve, u skladu sa odgovarajućim odredbama statuta udruženja>.

Za zastupanje udruženja ovlašćen/a je: <navesti ime i prezime i adresu lica ovlašćenog za zastupanje udruženja>.

Osnivači:

1. <ime i prezime>, <jedinstveni matični broj građana>, <potpis>
2. <ime i prezime>, <jedinstveni matični broj građana>, <potpis>
3. <ime i prezime>, <jedinstveni matični broj građana>, <potpis>

NAPOMENE:

Potrebna su najmanje tri osnivača. Udruženje može da ima i više od tri osnivača, i svi se navode u osnivačkom aktu.

Udruženje može imati jedno ili više lica ovlašćenih za zastupanje, što se reguliše statutom.

Ako je neko od osnivača strani državljanin, umesto jedinstvenog matičnog broja građana (JMBG) navesti broj putne isprave i državu izdavanja putne isprave.

Za osnivače – pravna lica treba navesti naziv, matični broj i poreski identifikacioni broj (PIB) pravnog lica, ime, prezime i JMBG zastupnika tog pravnog lica i potpis zastupnika, a pored tih podataka dodati i otisak pečata pravnog lica.

PRILOG 3 – MODEL ZAPISNIKA SA OSNIVAČKE SKUPŠTINE

ZAPISNIK SA OSNIVAČKE SKUPŠTINE UDRUŽENJA

U skladu sa članom 11 stav 2 Zakona o udruženjima (Službeni glasnik RS, 51/2009) i članom 9 stav 1 tačka 4 Pravilnika o sadržini, načinu upisa i vođenja Registra udruženja, na osnovu slobodne volje grupe građana okupljenih u Osnivačkom odboru, pristupilo se održavanju Osnivačke skupštine Udruženja

Osnivački odbor Udruženja u sastavu:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

sazvao je Osnivačku skupštinu Udruženja na dan _____ godine sa početkom u __ časova. Zasedanje Osnivačke skupštine održano je _____, ulica _____. Inicijator, _____, nakon što je utvrđeno da Osnivačkoj skupštini prisustvuju svi osnivači, otvorio/la je zasedanje osnivačke Skupštine i predložio/la dnevni red na usvajanje.

Osnivačka skupština je jednoglasno usvojila sledeći dnevni red:

1. Izbor predsedavajućeg Osnivačke skupštine i zapisničara;
2. Zadaci i ciljevi Udruženja i donošenje Akta o osnivanju Udruženja;
3. Predstavljanje Predloga statuta Udruženja, diskusija o Predlogu statuta i usvajanje Statuta;
4. Izbor organa Udruženja;
5. Usvajanje Plana i programa rada Udruženja;
6. Razno.

RAD OSNIVAČKE SKUPŠTINE

Prisutni osnivači jednoglasno su odlučili da predsedavajući Osnivačke skupštine bude _____ a zapisničar _____.

Predsedavajući Osnivačke skupštine _____ održao/la je uvodnu reč o zadacima i ciljevima Udruženja i pročitao je prisutnim osnivačima Predlog osnivačkog akta Udruženja i stavio/la ga na glasanje.

Svi prisutni glasali su za usvajanje osnivačkog akta Udruženja.

Predsedavajući Osnivačke skupštine _____ pročitao/la je i obrazložio/la Predlog statuta, a zatim je stavio/la Predlog statuta na glasanje.

Svi prisutni glasali su za usvajanje osnivačkog akta Udruženja.

Predsedavajući Osnivačke skupštine _____ pročitao/la je i obrazložio/la Predlog statuta, a zatim je stavio/la Predlog statuta na glasanje.

Nakon usvajanja odluka, Osnivačka skupština je pristupila izboru organa Udruženja.

Organi Udruženja, pored Skupštine, koju čine svi članovi, jeste Upravni odbor, koji čine ____ članova i Nadzorni odbor, koji čine tri člana.

Za predsednika Skupštine izabran/a je:

1. _____

Za članove Upravnog odbora izabrani su:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

....

Za članove Nadzornog odbora izabrani su:

1. _____

2. _____

3. _____

Plan i program rada Udruženja predstavio/la je _____. Plan i program jednoglasno je usvojen.

Nakon izbora organa Udruženja, Osnivačka skupština je prekinuta na 30 minuta, kako bi izabrani članovi Upravnog odbora, na svojoj prvoj sednici, izabrali predsednika Upravnog odbora, koji je ujedno i ovlašćeno lice za zastupanje Udruženja.

Na prvoj sednici Upravnog odbora za predsjednika izabran/a je _____, za potpredsjednika _____, a za sekretara _____.

Nakon završetka prve sednice Upravnog odbora, nastavljena je Osnivačka skupština, na kojoj su učesnici Osnivačke skupštine verificovali izbor ovlašćenog lica za zastupanje Udruženja.

Za predsjednika Upravnog odbora izabran/a je

_____ iz _____ ulica _____.

Pošto se u okviru 6. tačke (Razno) niko od prisutnih nije javio za reč, Osnivačka skupština je završena u ____ sati.

U _____, _____ godine.

Zapisničar

Predsedavajući Osnivačke skupštine

.....

PRILOG 4 – MODEL AKTA O IZBORU ZASTUPNIKA

U skladu sa članom 11 stav 2 Zakona o udruženjima (Službeni glasnik RS br. 51/2009) Osnivačka skupština Udruženja, koja je održana (datum) u (mesto)

donela je:

ODLUKU

o izboru _____
(ime) (prezime)

JMBG

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 sa prebivalištem i adresom

za predsednika Upravnog odbora i lica ovlašćenog za zastupanje Udruženja

(navesti naziv udruženja)

Osnivačka skupština donela je odluku jednoglasno.

U _____, _____ Predsedavajući Osnivačke skupštine
(mesto) (datum) _____

PRILOG 5 – KORISNI KONTAKTI

- **Agencija za privredne registre**
Brankova 25, 11000 Beograd
Info centar +381 (0)11 20 23 350
www.apr.gov.rs
- **Vlada Republike Srbije – Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom**
Bulevar Mihajla Pupina 2, 11000 Beograd
Tel. +381 (0)11 31 13 859
www.civilnodrustvo.gov.rs
- **Građanske inicijative**
Cara Dušana 70, 11000 Beograd
p.fah 35–27 11120 Beograd
Tel. +381 (0)11 32 84 164
www.gradjanske.org
- **Gradska uprava grada Beograda – Agencija za evropske integracije i saradnju sa udruženjima**
Kraljice Marije 1/XIX, 11000 Beograd
Tel. +381 (0)11 71 57 361
www.beogradeu.gov.rs
www.udruzenja.rs
- **Fondacija za otvoreno društvo**
Kneginje Ljubice 14, 11000 Beograd
Tel. +381 (0)11 30 25 800
www.fosserbia.org
- **Centar za obrazovne politike (COP)**
Svetozara Markovića 22, IV sprat, 11000 Beograd
Tel./fax: +381 (0)11 32 30 105
www.cep.edu.rs
- **Savez učitelja Republike Srbije (SURS)**
Dečanska 6/III, p.fah 74, 11103 Beograd 4
Tel. +381 (0)11 32 39 697
www.surs.org.rs

- **Obrazovanje plus**

Despota Stefana 116/38, 11000 Beograd

Tel. +381 (0)11 25 63 420

www.oplus.org.rs

- **Pedagoško društvo Srbije**

Terazije 26, 11000 Beograd

Tel./Fax: +381 (0)11 26 87 749

www.pedagog.rs

- **Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije**

(kontakti školskih uprava i centara za stručno usavršavanje)

Nemanjina 24, 11000 Beograd

Tel. +381 (0)11 36 16 489

www.mpn.gov.rs

- **Centar za razvoj neprofitnog sektora**

Gospodar Jevremova 47, 11000 Beograd

Tel. +381 (0)11 26 26 113

www.crnps.org.rs

IZVORI INFORMACIJA

Internet stranice:

- Građanske inicijative, www.gradjanske.org
- Centar za razvoj neprofitnog sektora, www.crnps.org.rs
- Vlada Republike Srbije – Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom, www.civilnodrustvo.gov.rs
- Vlada Republike Srbije – Kancelarija za evropske integracije, www.seio.gov.rs
- TACSO, www.tacso.org
- Savez učitelja Republike Srbije, www.surs.org.rs
- Pedagoško društvo Srbije, www.pedagog.rs
- Nacionalni prosvetni savet Republike Srbije, www.nps.gov.rs

Publikacije:

- Grupa autora (2009): *Vodič za primenu Zakona o udruženjima*, Beograd, Građanske inicijative
- Vasilevska, Ž. (2009): *Kako osnovati i registrovati NVO*, internet izdanje, Beograd, Centar za razvoj neprofitnog sektora
- Wyatt, M. (2004): *Priručnik za upravljanje NVO*, Budimpešta, Evropski centar za neprofitno pravo, Izdavač izdanja na srpskom jeziku – Građanske inicijative
- Grupa autora (2010): *Vodič kroz evropske mreže za organizacije civilnog društva*, Beograd, Vlada Republike Srbije – Kancelarija za evropske integracije
- Pantić Nataša, Čekić Marković Jasminka (2012): *Nastavnici u Srbiji: Stavovi o profesiji i reformama u obrazovanju*, Beograd, Centar za obrazovne politike
- Grupa autora (2005): *Vodič za unapređenje rada nastavnika i škola*, Beograd, Reformski obrazovni krugovi

Ostalo:

- *Zakon o udruženjima* (Službeni glasnik RS, broj 51/2009, objavljen 14. 7. 2009. godine)
- *Pravilnik o sadržini, načinu upisa i vođenja Registra udruženja* (Službeni glasnik RS, broj 80/2009, objavljen 29. 9. 2009. godine)
- *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* (Službeni glasnik RS, broj 72/2009)
- *Standardi kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja*, Beograd, april 2011.

BELEŠKE

BELEŠKE

BELEŠKE

BELEŠKE

BELEŠKE

BELEŠKE